

DE "MOILIES"

door: M. Vaessen, Overbroekerstraat 83, 6433 EJ Hoensbroek

Runderen met een Witrug aftekening vallen niet alleen in Nederland in de categorie van zeldzame rassen. Sterker nog, bijna alle Witrug rassen zijn zeldzaam. Denk daarbij maar aan de Skandinavische rassen - zoals de Telemark -, de Britse Longhorn, het Franse Voagezen ras, en ga zo maar door. Ook Ierland, het veehouderijland bij uitstek, kende een Witrug ras. Tegenwoordig komt dit vee nog uitsluitend voor in het Britse Ulster. Het ras heet Irish Moiled en is populair bekend onder de naam "Moilies".

Het Irish Moiled vee lijkt wat aftekening betreft veel op onze Witruggen, maar het is wel een stuk kleiner en schraler. Bovendien zijn alle Irish Moiled dieren rood-witrug getekend (enkele witte dieren met rode oren uitgezonderd). Dit in tegenstelling met vroeger, toen er veel kleurvariaties voorkwamen, zoals: rood, vaal, zwart en griemel. De Irish Moiled zijn hoornloos. Het woord 'moiled' is afgeleid van het Ierse 'moal', wat hoornloos betekent.

De oorsprong van dit ras is onbekend. Mogelijk is het ontstaan uit het korthoornig, Bos longifrons, vee, dat omstreeks 2.000 voor Christus in Ierland werd gebracht. Rond de eeuwwisseling waren er relatief veel hoornloze runderen in Ierland en de Ierse Overheid stimuleerde de fokkerij ervan. Omstreeks 1910 werd de fokkerij echter overgelaten aan een, vrij kleine, groep fokkers. Eén van hen, Captain Gregg, een veearts, richtte in 1926 de 'Irish Moiled Cattle Society' op. Het doel van de stamboekvereniging was het ontwikkelen van een sterk "dual-purpose" ras, dat economisch kon worden gehouden op de arme gronden van noordelijk Ierland. Bij de oprichting werd ook bepaald dat het Irish Moiled ras de rode witrugkleur moest hebben. De eerste stamboek koeien werden vóór opname in het boek geïnspekteerd en daarbij werd speciaal op de melktekens gelet.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft de Irish Moiled fokkerij op een laag pitje gestaan. In 1948 werd de 'Irish Moiled Cattle Society' gereorganiseerd en er meldden zich een aantal nieuwe fokkers aan. Vanaf deze tijd was de Irish Moiled fokkerij nagenoeg uitsluitend een Noord-Ierse zaak. In de Republiek Ierland waren de Irish Moiled dieren namelijk zeer sporadisch en zijn sindsdien waarschijnlijk gekruist met stieren van andere rassen; want op het Ierse Ministerie van Landbouw zijn geen gegevens voorhanden van dekvergunningen voor Irish Moiled stieren.

In 1950 werd de stier "Hakku" van het hoornloze Noord-Finse ras ingevoerd, teneinde wat bloedverversing te krijgen. Deze stier bleek echter teleurstellende resultaten te geven. Hierna ging het steeds slechter met de "Moilies". Onder andere vanwege het feit dat er geen dekvergunningen van Irish Moiled stieren konden worden afgegeven omdat er geen stiermoeders waren die aan de zogenaamde 'minimumproductie-eisen voor stiermoeders' van het (Britse) Ministerie van Landbouw voldeden. De koeien werden namelijk gehouden door kleine boertjes, die niet aan melkcontrôle deden. In het midden van de jaren '60 werd de 'Irish Moiled Cattle Society' inactief.

Zo'n kleine 10 jaar geleden waren er nog ongeveer 6 fokkers van dit ras in Noord-Ierland en die kampten met grote moeilijkheden. De sterke inteelt deed veel fokkers besluiten om stieren van andere rassen te gaan gebruiken, dan wel helemaal over te stappen op ander vee.

Tegenwoordig zijn er nog maar twee Irish Moiled kuddes. Ten eerste is dit de kudde van wijlen Mr. Nelson Sr., die nu verdeeld is onder diens twee zonen. Niet alle Nelson dieren zijn 100% zuivere "Moilies". Mr. Nelson Sr. heeft namelijk van 1971 tot 1977 een hoornloze Lincoln Red stier gebruikt. Daarna werd een 3/4 Irish Moiled stier, Glenbrook Nelson genaamd, ingezet. Dus alleen de koeien die

geboren zijn vóór de introductie van de Lincoln Red stier en hun nakomelingen met Glenbrook Nelson kunnen als zuiver Irish Moiled beschouwd worden. Dan is er nog de Glenbrook kudde, de grootste, die tegenwoordig in het bezit is van Mr. Roderick Swann, neef van de stichter van de kudde, wijlen Mr. David Swann. In deze veestapel is vanaf 1974 veel gebruik gemaakt van de stier Glenbrook Young Cooper; waarvan men eerst dacht dat hij slechts 3/4 Irish Moiled was. Onlangs is evenwel gebleken, dat deze stier van zuiver ras was, waardoor de kritische situatie waarin dit ras zich bevindt, iets rooskleuriger uitziet dan voorheen.

Het is te danken aan de heren Alan Cheese en Brian McQuitty dat dit ras nog een kans maakt gered te worden. Zij zijn drie jaar geleden begonnen met het inwinnen van gegevens over de "Moilies" en op zoek gegaan naar (financiële) steun voor behoud van het ras. De Rare Breeds Survival Trust (R.B.S.T.), die toch eigenlijk verantwoordelijk is voor dit Noord-Ierse ras, concludeerde in 1976, na het nemen van bloedproeven, dat het Irish Moiled vee een zeldzaam en apart ras is. De aktie die door de R.B.S.T. werd ondernomen om dit vee te redden, was echter nihil. Mr. McQuitty en Mr. Cheese hebben de Noord Ierse National Trust bereid gevonden om "Moilies" te houden, evenals de dierentuin van Belfast. De directeur daarvan is benoemd tot voorzitter van de, in 1982 gereorganiseerde 'Irish Moiled Cattle Society'. Mr. Cheese is bezig met het bijwerken van het stamboek over de periode 1958-1982. Daarin zullen ±150 dieren worden opgenomen, waarvan 50 a 60 raszuiver zijn. Natuurlijk zijn niet al deze dieren nog in leven. De huidige populatie bestaat uit 20 raszuivere vrouwelijke dieren en 8 stieren, terwijl er ongeveer 30 niet raszuivere dieren zijn.

Het is te hopen dat, na de grote inzet van de heren Cheese en McQuitty, de National Trust in staat zal zijn dit ras te behoeden voor uitsterving. Al was het alleen maar om de hoornloze factor in het Longhorn ras te brengen. De Longhorns worden steeds meer ge vraagd in Groot-Brittanië. Moderne vleesveehouderij omstandigheden pleiten echter vóór hoornloze veerassen. De financiële middelen om het Irish Moiled ras te redden zijn even wel schaars, maar daar zou de R.B.S.T. verandering in kunnen brengen. Want ook al neemt de interesse voor het Iers Hoornloos ras iets toe en heeft de Milk Marketing Board aangeboden om tegen slechts kleine vergoeding sperma te winnen en in te vriezen, toch is er nog veel geld nodig.

Bronvermelding

Cheese, A., 1980. Irish Moiled cattle: Their present state and the action being taken. Fogarty, S. An Roinn Talmaiochta, Baile Atha Cliath, Iers Ministerie van Landbouw, Dublin, pers comm.

O'Shea, M.J., 1954. The history of Native Irish Cattle, Cork University Press.